

POGOVORI

»Halo, kaj si pa tako slabe volje?«
 »Kaj ne bom! Saj smo danes prvega.«
 »Saj ravno zato ne bi smel biti.«
 »Tako ti to misliš? Pa se motiš! Le računaj, pa boš videl. Se teh nekaj las, ki jih imam, se mi ježi, kadar plačujem prvega računa. Pa, nota bene, pri tej draginjli.«
 »Ne razumem te. Zame je prvi najlepši dan v mesecu.«
 »Potem si pač idealen gospodar, toda danes ti tudi to ne pomaga. Čarovnik moraš biti, če hočeš le količkaj izhajati.«
 »Lari fari! Le kalkulirati moraš znati, to je vse.«
 »In ti znaš?«
 »Ha, pa še kako! Le poslušaj. Prvega dobim 1500 din. Od tega ženi — nič, prvemu —

nič, drugemu — nič, tretjemu — nič, četrtemu — nič in meni ostane lepo 1500 din čiste na mesec. Jaz ne vem, kako je to, da nekateri ljudje ne morejo izhajati, ko se da danes vendar čisto dobro živeti.«

* * *

»Si videl Janeza? Ne vem, kaj je z njim. Že nekaj dni se kar doma drži!«
 »Kaj, ali še nič ne veš?«
 »Ne! Se mu je kaj pripetilo?«
 »O, pripetilo, pripetilo! Zadel je na loteriji večji dobiček.«
 »No, in? V tem ne vidim nobenega poudara za žalost!«
 »Kajpak! Še isti dan je kupil nekaj metrov drv in je ostal brez prebite pare v žepu.«

Kdaj dobimo zaostalo stanarino?

Z neučiteljji poročene učiteljice, ki ne živimo v kraju svojih mož, smo bile prejšnja leta na dva načina udarjene. Najprej s tem, da so bile naše družine razbite in sta morala zakonca vzdrževati vsak svoje gospodinjstvo, nato pa še s krivim tolmačenjem zakona, zaradi česar nismo prejemale stanarine in kurjave.

Z rešitvijo državnega sveta z dne 21. decembra 1938. smo sicer postale enakopravne svojim neporočenim tovarišicam tudi v pogledu stanarine in kurjave, toda stanarine in kurjave za prejšnja leta do danes še nismo prejele. Izplačilo teh zaostankov je bilo odloženo na poznejši čas, ko bodo krediti na razpolago.

Vse kaže, da bomo prizadete udarjene še na tretji način. Zaostanke, ki nam pripadajo po novem tolmačenju zakona, smo zaslužile v normalnih časih, ko so bile cene življenjskih potrebščin še znosne. Vsak dan odlaganja izplačila teh zaostankov pa nam prinaša občutno škodo. Edini način, s katerim bi bil preprečen nov udarec, bi bil ta, da bi si v

nadi na izplačilo omenjenih zaostankov, že v normalnih časih najele posojilo. Dvomim pa, da je bila katera prizadetih taka optimistka, da je z gotovostjo računala na izplačilo stanarine, ko še ni bila znana prej omenjena rešitev državnega sveta.

Za tisti denar, ki bi ga prejele sedaj, bi si lahko nabavile komaj tri četrtine življenjskih potrebščin, kakor bi jih v času, ko smo ta denar zaslužile. Cene se dvigajo iz dneva v dan. Kdo ve, ali nam bo ta denar jutri še hasnil za tri četrtine?

Skrajni čas je, da se pristopi h končni rešitvi tega vprašanja in se nam zaostanki iz prejšnjih let na račun stanarine in kurjave čimprej izplačajo. Če nismo bile prej toliko let upošteevane kot enakopravne svojim neporočenim tovarišicam, naj bi se vsaj sedaj izpolnila dana obljuba. Višina zneska, ki je potreben za izplačilo teh zaostankov, gotovo ni tako, da bi predstavljala resno oviro. Če pa nakazujoča oblast nima trenutno toliko sredstev na razpolago, naj bi nam nakazala takoj vsaj polovico.

Nadaljevanje strokovnega tečaja za učitelje kmečkih nadaljevalnih šol

V ponedeljek 7. oktobra se je v Mariboru na banovinski sadjarski in vinarski šoli pričel tretji in sicer jesenski del strokovnega tečaja za učitelje kmečkih nadaljevalnih šol. Ta jesenski del tečaja je nadaljevanje že pomladanskega dela, ki je trajal štiri tedne, in poletnega, ki je trajal en teden. Jesenski del bo zopet trajal tri tedne.

Tečaj poseča 28 učiteljev iz vseh krajev Slovenije, iz vseh najrazličnejših predelov in gospodarsko raznolikih pokrajin tako, da je podana možnost, da skupno in sporazumno lahko napravijo načrte za uspešno delo v podeželskih kmečkih nadaljevalnih šolah. Dana je možnost za izmenjavo misli glede podrobnega učnega načrta za slovenske kmečke nadaljevalne šole, ki ga lahko izdelajo samo oni, ki do podrobnosti poznajo kmečko delo, kmečki stan in ki stalno živijo med tem delovnim slojem, med producentom našega vsakdanjega kruha. To pa je edino učitelj, ki je svoje življenje navezal nanj, ki z njim dela in z njim trpi.

Učitelj na vasi najbolj ve in vidi, kje najbolj hira naše gospodarstvo, on vidi, kje je treba pomagati in tudi pomaga, kolikor je

v njegovih močeh, z nasveti, s poukom doraščajoče kmečke mladine.

Prav zaradi te naloge, ki jo učitelj vrši izven svojega poklica, so potrebni taki strokovni tečaji, v katerih dobi učitelj teoretičen kakor tudi praktičen vpogled v sodobno napredno kmetijstvo, da vidi razliko, kako dela naš kmet in kako bi bilo potrebno delati, da se kmetijski obrat poveča in da bi dal večjo produkcijo, ki je prav danes silno potrebna našemu narodu.

Za to delo je treba vzgajati naš kmečki stan, zlasti pa kmečko mladino, ki mora zapustiti enkrat že stare izhujene konservativne poti in stopiti na prag novega dela, ki bo koristno vsem. Poleg tega pa mora biti kmečka mladina vzgojena tako, da bo znala ceniti in ljubiti svojo rodno grudo, delo na njej in da bo na njej tudi stalno ostala. Taka kmečka mladina bo dika in ponos narodu in državi, prežeta z duhom domoljubja, izobrazena in bo ljubila delo, ki je vir vsega blagostanja.

Vse to pa vodi učitelj kot pionir na vasi, ki nikoli ne miruje, ki dela in ustvarja, a vse to za kmečki narod. Kmečke nadaljevalne šole,

le, v katerih poučuje učitelj, ki pozna psiho kmečkega človeka, so one šole, v katerih do biva tista mladina, ki ji ni dana možnost, da bi obiskovala razne kmetijske šole, prepotrebne nauke za delo na grudi in za poslanstvo, ki ga ima in bo imel ravno kmečki stan v bodočnosti.

Tako vidimo, da učitelj, ki dela, se izobrazuje, živi s kmetom, vzgaja novo generacijo, ki bo na naših poljih uvedla novo kmetijstvo. Zato je zahteva učiteljev kmečkih nadaljevalnih šol po krajevni obveznosti teh šol popolnoma utemeljena in zasluži ta zahteva popolno priznanje in podporo.

Pri vsem tem pa moramo priznati, da kraljevska banska uprava z vso razpoložljivo močjo podpira te šole in s tem tudi spontano željo učiteljstva po idejni kakor tudi strokovni izobrazbi. Tečaj, ki ga bo letos dovršilo 28 učiteljev, bo dal narodu novih moči, ki bodo v začetku novembra ponovno prišli za plug in orali ledino naprej skupno s tovariši, ki so tak tečaj že končali.

Na koncu tečaja bodo izpiti iz poljedelstva s travništvom, živinoreje in mlekarstva, iz sadjarstva z uporabo sadja. Vsak učitelj pa je v počitnicah že izdelal strokovno nalogo iz panoge, ki je v tistem kraju najbolj važna.

Tečaj vodi višji šolski svetnik g. Krošel, ki živi ves čas tečaja v Mariboru in je v stalnem stiku z udeleženci. Strokovna predavanja pa imajo vsi gg. profesorji banovinske vinarske in sadjarske šole z gospodom ravnateljem Priolom na čelu.

Geslo vseh, ki so v tečaju pa je: »Vse za našega kmeta, ki je stebel naroda in države!«
 V-ar

Nova železniška potniška tarifa je zelo prizadela šolske ekskurzije

S prvim oktobrom je stopila v veljavo nova železniška potniška tarifa. Prevozne cene so ostale neizpremenjene, pač pa se nova tarifa precej razlikuje od prejšnje in to ne le v formalnem, temveč v mnogih odredbah tudi v materialnem pogledu.

Z novo uredbo je prizadeta tudi šola in sicer šolske ekskurzije.

Do sedaj je bila dolga leta v veljavi uredba, da uživajo učenci vseh šol ob priliki raznih ekskurzij in izletov 75% popust na vseh progah. To je bila zelo važna in ugodna uredba. Učenci so ob priliki takih ekskurzij videli razne kraje naše ožje in širše domovine. Pri tem so marsikaj pridobili in marsikateri abstraktni pojem, ki so ga dobili v šoli, se je tu spremenil v konkretno spoznanje. Marsikateri hribovski učence, bodisi mlajši ali starejši, še ni videl vlaka, kje pa bi se vozil z njim, če ne bi šola izrabila ugodnosti in učitelj ali učiteljica povedla svojo dečo na izlete ali ekskurzije. Te so zelo velike nacionalne važnosti, ker si otrok širi pojem »domovine« in jo spoznava.

Sedanja uredba je za ekskurzije in izlete popust znižala na 66%.

Ne vem, je bilo to potrebno in če bo imela železniška uprava od tega veliko materialnih koristi? Pač pa bo imela škodo šola in predvsem revnejši naši otroci, ki so že sedaj težko hodili na izlete, bodo sedaj prisiljeni ostati doma.

Čudno se mi zdi, da je ta popust znižan ravno sedaj, ko je tako potrebno, da otroci nekaj vidijo, ko v drugih kulturnih državah podpirajo šolske izlete in ekskurzije na ta način, da dajo celo brezplačne vožnje v te namene.

Dopusti delegatom za banovinsko skupščino sekcije JUU v Ljubljani

Kraljevska banska uprava dravske banovine je pod IV. števil. 19.619/1 z dne 28. septembra 1940. dovolila dopust vsem udeležencem z nastopnim odlokom:

Na prošnjo predsedstva JUU sekcije za dravsko banovino v Ljubljani števil. 316 z dne 26. septembra 1940. in na osnovi čl. 36. zakona o bankski upravi ter v zvezi s § 87. zakona o uradnikih dovoljuje kraljevska banska uprava vsem članom upravnega in nadzornega odbora sekcije, članom glavnega odbora JUU s teritorija te sekcije ter vsem predsednikom in delegatom sreskih učiteljskih društev ter sekcijkim referentom, ki se udeležijo dne 18. oktobra t. l. skupščine JUU sekcije za dravsko banovino v Ljubljani, poka prost dan. Oddaljenejšim udeležencem skupščine se lahko dovoli še dopust za dan pred in po skupščini.

Po pooblastilu bana
 načelnik prosvetnega oddelka:
 Dr. Sušnik s. r.

Drugo spremembo, ki jo predvideva nova železniška tarifa, je način prijave ekskurzije. Do sedaj je bilo tako, da je šolsko upraviteljstvo 24 ur prej prijavilo ekskurzijo vstopni železniški postaji, ki je ukrenila vse potrebno. To je bilo najbolj enostavno in se je vodstvo lahko ravnalo po vremenskih in drugih razmerah in je ekskurzijo pravočasno lahko tudi odpovedalo, če je prišlo v zadnjem trenutku kaj vmes.

Nova uredba pa narekuje, da se mora ekskurzija prijaviti 8 dni prej železniški direkciji, torej pri nas v Ljubljano. Ali je potreben tak centralizem v tem oziru? Ali železniške postaje ne bi mogle te naloge opravljati naprej, ko so jo toliko let vzorno opravljale? Pri tem bo pa imela železniška direkcija mnogo, mnogo več dela, kaka šola pa ne bo dobila pravočasno odgovora in ne bo mogla na ekskurzijo. V primeru pa, da nastanejo razne ovire, bo spet morala poročati v Ljubljano itd. itd. tako, da bodo sedaj velike sitnosti.

Učiteljstvo upa, da bo železniška uprava uvidela, da so te nove uredbe v škodo solstvu kakor tudi železnici in bo zadevo spremenila. Zeleli pa bi, da bi se tudi za šolske ekskurzije uvedle v novi železniški tarifi nove olajšave, kakor so se za razne druge primere.

V-ar

—t V Knjigarni Učiteljske tiskarne v Ljubljani in v njenih podružnicah v Celju in Mariboru si boste lahko nabavili banovinske zvezke za šolske naloge, ki so vpeljani namesto državnih. — Risanke niso predpisane, zato uporabljajte one, ki jih izdeluje in prodajajo naše knjigarne.

Za osemdeset dinarjev draginje

Martene Zagozda se je nekoliko zmedel in celo sam je to priznal. Da, to se je zgodilo zdaj prvič, da ni bilo nikakega navodila, stal je pred dejstvom, obračal misli na obe plati in se ni mogel odločiti za pravo. Za vse so prihajali ukazi in pisma, tudi za štajerske kokoši in za druge malenkosti, zdaj je pa zaman čakal.

»Torej je to čisto nepomembna stvar«, je vzdihnil naposled. »Bom moral pač čisto po svoje urediti. Vendar nekaj dobrega na svetu, upošteva se vsaj tu lastna iniciativa.«

Prešel je še enkrat osem kovačev. Bili so svetli kovanci, nekoliko drobni sicer, drugače pa čisto gosposki in veseli. Martene Zagozda jih je varno spravil v denarnico in še za trenutek postal. To je vendar nejasna stvar, kako naj z osmimi kovači prežene draginjo?

Oblekel se je in se napotil po vasi. Precej pod šolo je srečal čevljarja Bertoneclja. Čevljar je pomežiknil, pljunil v blato in dejal: »Plačo so vam povečali, kaj?«

»Tako«, je obotavljaje se dejal Martene. »Naročili so, naj preganjamo draginjo. Človek ima že itak dovolj dolžnosti in narodove potrebe so neizmerne in zdaj so nam navrgli še to malenkost.«

»Glej no, pa kako bi pregnali draginjo?« je spet pljunil čevljar. »Tudi mene tlačijo in ljudje se mi zdijo hudobni. Neprijazno se me izogibljejo, ko bi mi morali plačati.«

»Torej, kje bi jo našel, kje bi jo videl?« je iskal Martene Zagozda.

Čevljar je vzdihnil, pomežiknil je z obema očesoma, zmajal je z rameni in počasi povedal:

»Prav določno se to ne more povedati. Pa gotovo se je ustavila pri krčmarju Melhijoru, trebusen človek je, ni naše stranke in že od nekdaj je imel skrivnosti v hiši.«

Razveselil se je Martene Zagozda, potrkal je pri Melhijoru in krčmar mu je vesel

odprl. Zastran draginje je pa povsili glavo in skoraj žalost ga je obšla. Kaj si vendar misli! Naj pride in pogleda zvečer, nič drugače kot poštene cene, nič se ni spremenilo, vse je tako kot tiste dni, ko je gospodaril na Hradčanih pan Beneš in še ni bilo enotnih cen.

»Pa od nekod vendar prihaja vse to, nekdo mora začeti!«

»Ho, ko bi imel jaz oblast! Z enim odlokom bi vsem zavil vrat, vsem tem prekucuhom. Zdaj so se že drva podražila, pomislite, za dva kovača! Na oblast je treba pritisniti. Kaj pa dela oblast? In naši župani! Kar do župana pojdite, naj enkrat vrže tisto smrdljivo pipo po tleh in kaj ukaže! Ali je to kak župan, prosim vas!«

Pa se je napotil Martene Zagozda do župana. Našel ga je v hlevu, krmil je živino in mrmral, da žival požre več kot je vredna.

»Tako, tako, gospod župan, drva so se podražila. Za dva kovača.«

»Jeh! si je segel župan v las. »In jaz sem jih prodal šoli kar dvajset metrov. Še štiri stotake mi boste navrgli.«

»Proračun je izčrpan«, je dejal Zagozda uradno. »Le to mi povejte, kako je s to draginjo! Ali pride kak ukaz, kaka odredba, ali bi je ne bilo mogoče izgnati. Na primer bi jo proglasili za protidržavno in jo zaprli in obesili. Ali bi ji spremenili ime, naj bi bila izkoreninjenka, zdaj je polno takih primernih imen. Sram bi jo postalo in bi se nemara pobiljšala.«

Župan si je zapel srajco in oblekel je sukunjo. Potegnil je parkrat iz pipe, dolgo je mislil, nato je razložil:

»Nobenega ukaza ni in nobeden je ne pozna. Da, orožniki so iskali že marsikoga tod okoli, za draginjo ni še nihče vprašal. Vsekakor se po skriva nekje pri nas. Ženska je, težko jo bo pregnati. No, kar je teh kmet-skih hiš, za te bi skoraj rekel, da je ne skrivajo. Še sami nimajo kje ležati, pa bi dovolili tuji ženski, da bi se šopirila pri njih. To mora biti že kaka bolj gosposka hiša. Na primer tale jud, ta David.«

Martene Zagozda se je previdno pokrival in pogledal na vse strani. Na koncu vasi se je belila visoka gosposka hiša z velikimi okni.

»Pa David je tako rekoč stebel naše doline, če govorimo odkrito. Ali ni za vsako narodno delo prvi na mestu? In revežem daje, čisto pošteno in po božjih zapovedih.«

Župan je prikimal in oči so mu sijale.

»Dober človek, res, tale David. Miloščino daje in tako rekoč za napredek je dovteten. Nemara bo celo v kratkem župan. Da, tudi za zvonove je dal kakor nihče drugi. Toda, kar poglejte, pridete in vprašate, kje se skriva draginja in se čudite, če vam povem. Poznam ženske. V raztrgano bajto se ni skrila, čemu neki, ko ji je odprta visoka bela hiša.«

»Pojdem in pogledam«, je vzdihnil Martene Zagozda.

»Dobro opravite«, je dejal župan. »In če jo opazite, pridite in povejte, poslal bom policaja, nič dela nima, nesnaga, in se pretepa z otroci, vzeli bo sabljo in jo bo ujel in pripeljal na občino, da jo bomo sodili, pregrešnico nesramno.«

Martene Zagozda se je pa napotil k Davidu. Pred belo hišo si je popravil kravato in si pogladil las. Stopil je v veliko trgovino in se ozrl po policah. Nekoliko se je zmedel in ko se je vzdignil izza mize David, je nerodno pozdravil.

»Da, da«, je šel gospod David za njegovimi očmi po praznih policah. »Vsega blaga je zmanjkalo, vsega. Ljudje so nenasični, kaj si vendar mislite. Seveda, saj jih razumem, strah jih je. Toda blaga ne bo zmanjkalo, pride novo, še boljše, kakor to staro. No, koliko dražje bo, seveda, cene so tako nestalne, pomislite, ta vojna, topovi, aeroplani, sploh pa, bodimo veseli, da vsaj v miru živimo.«

»Kaj pa drugače, kako je s to draginjo?« je vprašal Martene Zagozda. »To je tako čudna stvar, zdaj je bilo nekaj vredno toliko in toliko, trenutek kasneje je dva kovača več. Ali se kaj blaga izpreminja?«

»Da, da«, je kimal David. »to so pač cene, premikajo se, zdaj gredo sem, zdaj tja,

kakršna je pač potreba. Zdaj se bo na primer podražila mast. To vem prav za gotovo.«

»Zato ste pokupili vsa prašiče v fari!« je vzkliknil Martene olajšano.

»Temu se pravi previdnost«, je mrmral David. »Nikogar nisem silil, naj jih proda, vsi so mi jih sami ponujali.«

»Davke so morali plačati, kakopa«, je dejal Zagozda.

»Tega ne vem. Tudi jaz plačujem davke. Dajte državi, kar je njenega, to je moje prvo načelo, držal sem se ga, kolikor sem pač mogel.«

Zagozda je potežkal v roki tistih osem kovačev, pogledal jih je z ljubeznijo, nato je zaprosil:

»Dajte mi torej za teh osem kovačev masti, pravite, da se bo podražila, vsaj nekaj je moram imeti.«

»Masti, masti pa nimam več«, je počasi povedal gospod David. »Če bi prišli kak dan poprej, zdaj je pa tudi masti zmanjkalo.«

»Pa toliko prašičev ste zaklali!« se je začudil Zagozda.

»Če sem jih zaklal, sem jih za sebe!« se je razburil gospod David. »Vidi se, da nimate pojma o življenju in ljudskih potrebah. Ali naj za vsakega berača skrbim?«

Zagozda je odšel in ni vedel, ali je videl draginjo ali ne. Sredi vasi je spet srečal čevljarčka Bertoneclja. Z njim sta stopala dva orožnika.

»Kam pa ti?« se je začudil Zagozda.

»Nekaj krompirja sem nakopal in rad bi ga zabelil«, je hitel praviti možiček in mežikal z razbolelimi očmi. »Zdaj gremo pa po mast.«

Proti večeru sta se orožnika vračala in med njima je stopal gospod David. Zagozda je stopil na cesto in vprašujoče strmel v ljudi. Tam zadaj je prikrevsal čevljar Bertoneclj, brisal si je usta in ravnodušno gledal za sprevodom.

»Po službeni potrebi v Donji Lapac ali kam drugam«, je dejal počasi. »To se je zdaj nekoliko spremenilo, včasih je veljala službena potreba samo za vas, gospod Zagozda, ali ne?«

Miha Jagnje